

УДК 364.055

Ящук В.А.¹, Віхляєва Я.Є.²

¹ студ. гр. СН-212 НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З КОЛИШНІМИ УЧАСНИКАМИ БОЙОВИХ ДІЙ

Люди у сучасному світі стикаються з багатьма викликами, пов'язаними з наслідками військових конфліктів. Однією з найбільш вразливих категорій у цьому контексті є колишні учасники бойових дій, які повертаються до мирного життя після пережитих фізичних та психічних травм і стресів. В Україні таким конфліктом є війна з Росією, яка йде вже довго та після кінця якої напрям соціальної роботи з колишніми учасниками бойових дій буде дуже затребуваний. З огляду на тривалі військові дії проблема реінтеграції ветеранів у суспільство стала особливо актуальною вже зараз. Соціальна робота з цією категорією населення вимагає комплексного підходу, що включає не лише психологічну підтримку, але й соціально-економічну адаптацію, правову допомогу та розвиток і відновлення втрачених соціальних навичок.

Соціальні працівники, які працюють з колишніми учасниками бойових дій, повинні бути обережними, мати глибоке розуміння не лише соціальних, але й психологічних аспектів, пов'язаних з досвідом колишніх військовослужбовців. Вони повинні бути готові до роботи в умовах високого емоційного навантаження, проявляти терпіння, чуйність та професіоналізм. Важливим аспектом роботи є також співпраця з іншими фахівцями – психологами, медиками, юристами. Ця співпраця дозволить створити комплексну систему підтримки для ветеранів бойових дій.

Питання соціального захисту військовослужбовців регулюється законодавством України. Проте, в військових формуваннях немає спеціалістів, які б займалися соціальною сферою, ця робота в них розподілена між кількома фахівцями і не є цілісно, системною та взаємопов'язаною. Військово-соціальна робота реалізується через ресурси та зусилля відповідних відомств та відображає потреби та проблеми, які виникають у військовослужбовців під час служби та після звільнення, зокрема в процесі адаптації до цивільного життя, реінтеграції та реабілітації.

Системна ж соціальна робота з військовослужбовцями в Україні здійснюється переважно через соціальні послуги в громадах, найчастіше у випадках, коли вони та їх сім'ї опиняються в складних життєвих обставинах. Досвід у цій сфері є обмеженим і базується на роботі громадських організацій з військовими, які брали участь у конфлікті на сході України з 2014 року, а також з ветеранами, які служили в Афганістані.

Нерідкими є також випадки, коли потреби в соціальних послугах для членів сімей військовослужбовців задовольняють міжнародні організації через гуманітарні проекти, благодійні фонди та громадські організації. Однак ці організації можуть працювати за проектами, надавати фінансову та натуральну допомогу лише членам сімей військових, оскільки відповідно до міжнародного гуманітарного права пряма підтримка військовослужбовців заборонена, бо це вважається підтримкою однієї зі сторін конфлікту.

Важливою особливістю роботи з військовослужбовцями в Україні є те, що допомога їм часто надається у комплексі з сім'єю, оскільки глибока криза, у якій перебуває ветеран війни, має вплив на всю родину та спричиняє кризу сім'ї, коли він в неї повертається. Криза сім'ї – це узагальнення всіх криз і складних життєвих обставин окремих членів сім'ї. Те, що відбувається в родині, відчувають всі її члени, тому соціальна робота з нею означає узгодження всіх планів, дій, обстежень з родиною, ведення випадку з всією сім'єю, а не лише з тим членом, який перебуває в кризі. Отже, робота з військовослужбовцем повинна здійснюватися паралельно та спільно з членами його сім'ї.

Ще однією важливою особливістю соціальної роботи з колишніми військовослужбовцями є те, що вона проводиться на різних рівнях – мікрорівні, мезорівні та макрорівні.

Мікрорівень зосереджений на усуненні соціальних бар'єрів з якими стикаються працівники, працюючи з особами на війні та особами, які закінчили військову службу, шляхом отримання ними послуг з охорони психічного здоров'я. Крім того, мікрорівень також включає індивідуальну працю й з окремими ветеранами війни, й з постачальниками послуг для них, й з сім'ями військовослужбовців. Мезорівень стосується того, як соціальні працівники залучають організації та громади до вирішення проблеми. Акцент на мезорівні ставиться зазвичай на культурні зміни в соціумі. Для забезпечення потреб перехідної та післявійськової служби її членів розглядають у тандемі з загальними соціальними проблемами, а їх підтримка вимагає залучення суспільства та громад до вирішення проблем.

На макрорівні розвивається велика система допомоги цій групі населення. Вона включає залучення фахівців інших галузей – законодавців, адвокатів, медичних працівників тощо. Крім того, макрорівень також розглядає всю систему державної соціальної політики: законодавство, моніторинг та провокування змін соціальної політики серед ветеранів, підтримку державних установ.

Для забезпечення системної та збалансованої роботи всі ці три рівня повинні враховуватись соціальними працівниками та державою.